

Elmanto MEILAUŠ, Lietuvos istorijos instituto (2001 Vilnius, Kražių 5, tel. 261-49-35) Miestų tyrimų skyriaus vyr. m. darbuotojo, hum. m. dr.

A T S I L I E P I M A S

apie Lenkijos Respublikos istorijos vadovėlių 1-ai licėjaus ir technikumų klasei – P. **Żmudzki, Historia. Starożytność - średniowiecze, Warszawa, 2005.**

Keista, kad lenkiškame vadovėlyje naudojamas terminas *prieš mūsų erą* (*p.n.e.*, p. 13 ir kt.). Antikos laikus iliustruojančiuose kai kuriuose žemėlapiuose reikėtų Baltijos pajūryje pažymėti baltų bei finų gentis (p. 115, 124), p. 126 baltai jau yra, bet finų nėra.

Nors XIV a. pab. ir XV a. I pus. Lenkijos ir Lietuvos santykiai iš esmės išdėstyti teisingai, bet keista, kad vadovėlyje apie 1385 m. Krėvoje sudarytą Jogailos ir Jadvygos rašoma, kaip apie valstybių uniją, o 1447 m. Kazimiero išrinkimas Lenkijos karaliumi įvertintas jau, kaip personalinė unija (p. 225-226). 1385 m. Krėvos vedybų sutarties aktas vedė į **personalinę uniją**. Reikėtų pabrėžti 1386 m. vedybas ir karūnaciją, kai abi valstybes sujungė personalinė, o ne valstybinė unija, nes joks valstybių susijungimo aktas nebuvo pasirašytas, tuo labiau, kad pats autorius vėliau (p. 306) jau rašo apie personalinę uniją. Kaip vargu ar tinka vadinti unijomis 1401 m. Vilnius ir Radomo bei 1413 m. Horodlės sutartis, kurios tik aptarė kai kuriuos nuo 1398 m. egzistavusios situacijos momentus ir iš esmės pabrėžė LDK atskirumą nuo Lenkijos.

Visas 22 skyrius (*Krzyżacy i Litwa*, p. 276-279) skirtas Kryžiaus žygiams rytų Pabaltijyje ir nors Lietuvai čia skirta tik apie pusę teksto, bet tai bene pirmas lenkų vadovėlis kur tai padaryta. Vis dėlto čia įsivėlė keletas klaidelių: 1236 m. prie Saulės mūšyje kalavijuočius nugalėjo ne lietuviai, o žemaičiai; iš teksto atrodo, jog Mindaugas 1250 m. priėmė krikštą (1250 m.) ir karūnavosi (1253 m.); 1260 m. mūšis įvyko ne prie Durbės upės, bet ežero; kad Mindaugas atsimetė nuo krikšto nekalba nei vienas to meto šaltinis, apie tai rašo tik vėlesni kryžiuočių šaltiniai, tad tai nėra visiškai tikra (tiesiog po Mindaugo mirties Lietuva liko pagoniška). Ne visai teisingas tvirtinimas, kad po Gedimino mirties Lietuva tarsi buvo padalinta tarp Algirdo ir Kęstučio, tiesiog vienas daugiau veikė rytuose, kitas vakaruose, bet valstybė išliko

vieninga. Tos pačios klaidos pakartotos ir skyriaus kalendoriuje (p. 280) Gerai pakomentuotas J. Dluogošo tekstas. Bene pirmą kartą lenkų vadovėlyje paminėtas ir Vytauto pakvietimas į čekų sostą (p. 302).

26 skyriuje (*Polska I Litwa za Jagiellonów*) iš teksto atrodo, kad iš karto po Algirdo mirties Lietuvoje prasidėjo tarpusavio karas (faktiškai prasidėjo 1381 m.) ir jo priešastimi buvo Jogailos sutartis su kryžiuočiais 1380 m., o ne 1382 m. (p. 306).

XV a. Lenkijos ir Lietuvos žemėlapiu (p. 310) legendoje tarsi pažymėta, kad LDK teritorija vaizduojama 1386 m., bet pavaizduota Vytauto laikų LDK. Vadovėlyje yra pasikartojimų.